

SOSYAL SERMAYE VE ETNİK GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE SİSTEMATİK LİTERATÜR TARAMASI VE İÇERİK ANALİZİ

Systematic Literature Review and Content Analysis on Social Capital and Ethnic Entrepreneurship

Selçuk KARAYEL¹ , Cihan MERT^{2,*} , Özge Betül KIRÇIÇEK³ ,

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü,

² Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, İşletme ABD

³ Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon ABD

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 15.05.2025

Kabul Tarihi: 26.06.2025

Anahtar Kelimeler:

Etnik Girişimcilik, Sosyal Sermaye, Sosyal Ağlar, Girişimcilik Performansı, Web of Science (WOS)

ARTICLE INFO

Research Article

Recieved 15.05.2025

Accepted: 26.06.2025

Keywords:

Ethnic Entrepreneurship, Social Capital, Social Networks, Entrepreneurial Performance, Web of Science (WOS)

ÖZ

Sosyal sermaye kavramı, güven, dayanışma ve sosyal ağlar aracılığıyla etnik girişimcilerin iş kurma ve geliştirme süreçlerinde önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, sosyal sermaye ile etnik girişimcilik arasındaki ilişkiyi, Web of Science (WOS) veri tabanında gerçekleştirilen literatür taraması ile incelemektedir. Çalışmanın temel amacı, sosyal sermayenin etnik girişimcilik süreçleri üzerindeki etkisini analiz ederek bu alandaki literatüre yeni bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu doğrultuda, öncelikle uluslararası literatürde yer alan seçkin çalışmalar incelenmiş; sosyal sermaye ve etnik girişimcilik kavramları ayrıntılı biçimde ele alınarak, bu kavramların dayandığı teorik altyapı ortaya konulmuştur. Ayrıca, incelenen çalışmalar arasındaki benzerlikler ve ilişkiler değerlendirilerek, araştırmanın kuramsal çerçevesi güçlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler, sosyal sermayenin girişimcilik performansı ve işletme başarısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle aile bağları, sosyal kimlik ve kültürel aidiyetin, etnik girişimcilik faaliyetlerinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, sosyal sermayenin etnik girişimcilik üzerindeki etkisini ve bu iki kavram arasındaki güçlü ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, özellikle akademisyenler, girişimciler ve işletme sahipleri için faydalı olabilecek bilgiler sunmaktadır.

ABSTRACT

Social capital, through trust, solidarity, and social networks, stands out as an important resource for ethnic entrepreneurs in their business establishment and development processes. This study examines the relationship between social capital and ethnic entrepreneurship through a literature review in the Web of Science (WOS) database. The main purpose of the study is to bring a new perspective to the literature in this field by analyzing the impact of social capital on ethnic entrepreneurship processes. In this direction, selected studies in the international literature are examined, the concepts of social capital and ethnic entrepreneurship are discussed in detail and the theoretical background supporting these concepts is presented. In addition, the theoretical framework of the research was strengthened by evaluating the similarities and relationships between the analyzed studies. The evaluations show that social capital has a determining effect on entrepreneurial performance and business success. In particular, family ties, social identity, and cultural belonging play an important role in ethnic entrepreneurial activities. The findings demonstrate the impact of social capital on ethnic entrepreneurship and the strong relationship between these two concepts. The results of this study provide information that may be particularly useful for academics, entrepreneurs, and business owners.

* Sorumlu yazar.

* cihan3122@hotmail.com

GİRİş

Toplumların ekonomik ve sosyal dönüşüm süreçlerinde, bireyler arasındaki güven, dayanışma ve iş birliği gibi sosyal bağların önemi giderek artmaktadır. Sosyal sermaye, bireylerin sosyal ağlar aracılığıyla elde ettikleri bilgi, kaynak ve fırsatların ekonomik kalkınma süreçlerindeki rolünü vurgulayan bir kavram olarak literatürde yer almaktadır (Abu Nasra ve Oliver, 2022: 1508-1531). Sosyal sermaye kavramını sosyolojik bir perspektiften ele alan Pierre Bourdieu, sosyal sermayenin “kimi tanıdığın ile ilgili” olduğunu ifade etmektedir (Örgün ve Şahin Perçin, 2021: 605-621). Girişimciliği oluşturan temel unsurların anlaşılması ve sosyal sermayenin, etnik girişimcilik açısından önemli bir faktör olarak, etnik girişimcilik üzerindeki etkisinin incelenmesi; küreselleşme sürecindeki dünyada toplumsal ve ekonomik kalkınma açısından daha da belirgin bir hale gelmiştir (Choi, 2010: 372-383).

Kültürel yapıyı ve sosyal bağlantıları temel alan etnik girişimcilik, bireylerin ekonomik kaynaklara erişimini kolaylaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumların ekonomik entegrasyonu ve sosyal uyumunun artmasına da katkı sağlamaktadır (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25). Bu çerçevede, sosyal sermaye; girişimcilik faaliyetlerinde etnik toplulukları destekleyen önemli bir kaynak olmasının yanı sıra, işletmelerin kurulması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında da kritik bir rol üstlenmektedir (Rezaei ve Goli, 2020: 2045-2066).

Bu makale, sosyal sermaye ve etnik girişimcilik arasındaki ilişkiyi sistematik bir literatür taraması ve içerik analizi ile incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, uluslararası literatürde yer alan seçkin çalışmalar değerlendirilerek, sosyal sermayenin etnik girişimcilik süreçleri üzerindeki etkileri analiz edilmektedir. Çalışma, sosyal sermayenin girişimcilik performansı ve işletme başarısı üzerindeki belirleyici etkilerini ortaya koymayı ve bu alandaki literatüre yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir.

Etnik girişimcilik çalışmalarında, Bourdieu'nun çoklu sermaye çerçevesi ile Putnam ve Fukuyama'nın güven ve sosyal sermayeye odaklanması, kaynak mobilizasyonu konusunda tamamlayıcı perspektifler sunması ve ağların iş oluşumunu desteklemedeki yapısal rolünü vurgulamaktadır (Granovetter, 2000). Bourdieu'nün çalışmaları etnik girişimcilik üzerine yapılan çalışmaların çoğunun temelini oluşturmaktadır. Bourdieu'nün sermaye biçimleri, etnik girişimcilikteki çeşitli kaynakları ve eylemliliği anlamak için ayrıntılı bir mercek sunmaktadır (Haq vd., 2024: 1982-2015).

İncelenen literatür, Bourdieu'nün sermaye biçimlerinin Putnam ve Fukuyama tarafından ifade edilen daha geniş sosyal sermaye ve güven kavramlarıyla güçlü bir şekilde bütünleştildiğini göstermektedir (Haq vd., 2024: 1982-2015). Bourdieu'nün çerçevesi baskındır, ancak Putnam ve Fukuyama'nın fikirleri güven, dayanışma ve sosyal ağların rolü tartışmalarında belirgindir (Menzies vd., 2000). Bazı çalışmalar (örneğin, Gurau vd., Haq vd.) bu perspektifleri Kültür Kaynaklı Girişimcilik Modeli ve girişimcilik yolları tipolojileri gibi yeni modellerde sentezlemektedir.

Bu makale, aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

Sosyal Sermaye: Bu bölümde, sosyal sermaye kavramının literatürdeki gelişimi, farklı tanımları ve girişimcilik üzerindeki etkileri detaylı olarak incelenmektedir. Bourdieu, Coleman, Putnam ve Fukuyama gibi önemli isimlerin sosyal sermaye yaklaşımları karşılaştırılmakta ve sosyal sermayenin işletme düzeyindeki entelektüel sermayeye katkıları değerlendirilmektedir.

Etnik Girişimcilik: Bu bölümde, etnik girişimcilik kavramı, temel özellikleri ve sosyo-ekonomik önemi ele alınmaktadır. Etnik girişimciliğin kültürel ve sosyal boyutları, etnik ağların rolü ve yerel işgücü piyasasındaki etkileri tartışılmaktadır.

Sosyal Sermaye ile Etnik Girişimcilik İlişkisi: Bu bölümde, sosyal sermayenin etnik girişimcilik üzerindeki etkileri detaylı olarak analiz edilmektedir. Etnik grupların girişimcilik faaliyetlerinde sosyal sermayenin rolü, aile bağları, sosyal kimlik ve kültürel aidiyetin önemi vurgulanmaktadır.

Yöntem: Bu bölümde, makalede kullanılan sistematik literatür taraması yöntemi açıklanmaktadır. Web of Science veri tabanında yapılan tarama süreci, anahtar kelimeler, dahil etme ve dışlama kriterleri ve analiz yöntemleri detaylı olarak sunulmaktadır.

Bulguların Analizi: Bu bölümde, incelenen makalelerden elde edilen bulgular analiz edilmekte ve yorumlanmaktadır. Ülke temelli çalışmalar, etnik çeşitlilik, Çinli, Türk ve kadın girişimciler gibi farklı gruplara ait bulgular karşılaştırılmakta ve değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Tartışma: Bu bölümde, elde edilen bulgular özetlenmekte, literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılmakta ve tartışılmaktadır. Sosyal sermayenin etnik girişimcilik üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, politika önerileri ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulmaktadır.

1. SOSYAL SERMAYE

Sosyal sermaye kavramı, literatüre 20. yüzyılın ortalarında girmiş olup, 1960 yılından itibaren tartışma alanını genişletmiştir. Bu kavramı günümüzdeki anlamıyla ilk kez kullanan ve kurumsal sosyolojik analizini gerçekleştiren isim Pierre Bourdieu'dür. Bourdieu'ya göre sosyal sermaye, "kurumsallaşmış karşılıklı tanıma ve tanınma ölçüsünde ağlara sahip olma ile elde edilebilecek kaynaklarla ilişkilidir" (Örgün ve Şahin Perçin, 2021: 605-621). James Coleman, Robert Putnam ve Francis Fukuyama da yaptıkları çalışmalarla sosyal sermaye alanına önemli katkılar sunmuş ve bu alanda öne çıkan isimler arasında yer almıştır (Fine, 2011; Şahin vd., 2011: 661-689).

Sosyal sermaye ile ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında, Bourdieu sosyal sermayeyi bireylerin sosyal bağlamdaki bir özelliği olarak değerlendirmiştir. Ona göre sosyal sermaye, kişilerin amaçlı faaliyetler yoluyla kazanabileceği ve geleneksel ekonomik çıkarlara dönüştürebileceği bir kaynak türüdür. Bu dönüşüm yeteneği, bireyin sahip olduğu sosyal kaynaklar, sorumluluklar ve kullandığı ağların işlevselliği ile doğrudan ilişkilidir. Ayrıca Bourdieu, sosyal sermayeyi bireylerin sosyal çevrelerindeki etkileşimlerden ve bu etkileşimler sonucunda ortaya çıkan fırsatlardan oluşan bir sermaye kaynağı olarak tanımlamıştır (Szeman, 2011). Alandaki önemli isimlerden biri olan Fukuyama ise, toplum içerisindeki güven düzeyi ile sosyal sermaye arasında bir bağ kurmuş ve toplumun bireyleri arasındaki güvenin, ekonomik ve sosyal ilişkilerin devamlılığını sağlayan temel unsurlardan biri olduğunu vurgulamıştır (Fukuyama, 1995: 42-43). Putnam ise sosyal sermayeyi, kişisel ve kolektif hedeflerin birleşiminde bulunan bir kaynak olarak görmektedir. Ona göre sosyal sermaye, bireyci modern topluluklarda çoğunlukla gizli bir refah kaynağı olarak işlev görmektedir.

Girişimcilik kapsamında bireylerin ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişimini sağlayan sosyal bir ağ olarak sosyal sermaye, işletme düzeyindeki entelektüel sermayenin büyümesine katkı sağlaması açısından da önemli bir yere sahiptir (Khoshmaram vd., 2020: 1064-1088). Bu bağlamda sosyal sermaye, değişim ve birleşimin gerçekleşmesi için gerekli koşulları etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Yüksek düzeyde sosyal sermaye, işletmelerin sosyal iletişim yoluyla entelektüel sermayelerini artırmalarına olanak tanımaktadır (Abu Nasra ve Oliver, 2022: 1508-1531). İşletmelerin ilişki ağlarından elde ettikleri mevcut ve potansiyel kaynakların toplamı, sosyal sermayelerini etkin bir şekilde kullanmalarına imkân sağlayacaktır (Alan ve Sözen, 2017: 339-361). Toplumsal kaynakların ve fırsatların etkin kullanımını mümkün kılan sosyal sermaye, işlem maliyetlerini azaltmakta ve bilgi aktarımını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, ekonomik kalkınmada önemli bir rol üstlenerek risklerin dağıtılmasını sağlamakta ve toplumsal problemlere daha etkili çözümler sunmaktadır (Choi, 2010: 372-383).

2. ETNİK GİRİşİMCİLİK

Küreselleşmenin etkisiyle girişimciler, modern ekonomik yaşamda değişimin temel unsurlarından biri haline gelmiştir (Ratten, 2023: 79-90). Girişimcilik, belirsiz koşullar altında risk alarak fırsatları değerlendiren, üretim faktörlerini bir araya getirip değer yaratan, ekonomik büyümeye katkı sağlayan ve kârı maksimize etmeyi hedefleyen dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Chen ve Redding, 2017: 243-263). Etnik girişimcilik ise, ortak bir ulusal geçmişe ve göç deneyimlerine sahip bireyler arasında kurulan bağlantılar ve organize etkileşim modelleri çerçevesinde şekillenen bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25). Bu bağlamda etnik girişimci, kültürel benzerlik temelinde aynı kökenden gelen bir sosyal grupla dayanışmayı, esnekliği, güveni ve kişisel motivasyonu teşvik ederek faaliyet gösteren işletme sahibi olarak tanımlanmaktadır (Chaganti ve Greene, 2002: 126-143).

Etnik girişimcilik, esasen sosyokültürel veya etnik kökene sahip girişimciler tarafından yürütölen küçük ve orta ölçekli işletme faaliyetlerini ifade etmekte olup, bölgesel ekonominin önemli bir bileşeni olma eğilimindedir (Masarel vd., 2004: 77-86). Farklı coğrafyalardaki toplulukları etkileyen karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olan etnik girişimcilik, bireylerin sosyo-politik ve ekonomik açılardan girişimcilik faaliyetlerini incelerken, etnik ağlar ve daha geniş sosyal bağlamlarla olan ilişkilerini ön plana çıkarmaktadır (Guerra Fernandes vd., 2022: 397-413; şahin vd., 2011: 661-689). Ortak kökene dayalı sosyal ağların varlığı, yerel işgücö piyasasında karşılaşılan sorunların çözümünde işlevsel bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, bu tür ağlar bireysel veya toplumsal düzeyde yaşanan ayrımcılık ve dışlanma gibi durumlarda destek sağlamakta; bilgiye, sermayeye ve kurumsal kaynaklara erişimi kolaylaştırmaktadır (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25).

3. SOSYAL SERMAYE İLE ETNİK GİRİşİMCİLİK İLİşKİSİ

Sosyal sermaye, etnik girişimcilikte işletmelerin kurulması, geliştirilmesi ve sürdürölebilirliğinin sağlanması kritik bir rol üstlenmektedir. Özellikle etnik grupların girişimcilik faaliyetlerini destekleyen bir kaynak olarak sosyal sermaye, grup içindeki güven, dayanışma ve karşılıklı sorumlulukların etnik girişimciliği teşvik eden temel unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır (Rezaei ve Goli, 2020: 2045-2066). Etnik girişimcilerin sosyal sermayeleri çoğunlukla aile, arkadaş çevresi ve aynı etnik gruptan bireylerle kurulan ağlar aracılığıyla elde edilmektedir (Vershina vd., 2011: 101-117). Akrabalık bağlarından türeyen sosyal sermaye, etnik girişimciliği destekleyen çeşitli ekonomik kaynakların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Bu kaynaklar arasında ücretsiz aile emeği, finansal sermaye, iş bilgisi ve aile içi krediler yer almaktadır. Özellikle aile içi iş gücünün etkin kullanımı, etnik girişimciliğin başarısını artıran önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Valdez, 2008: 955-973).

Etnik girişimcilerin sahip oldukları beşerö ve sosyal kaynaklar, etnik grupların ev sahibi topluma ekonomik, sosyal, eğitimsel ve kültürel entegrasyonu doğrudan ilişkilidir. Entegrasyon süreci, etnik girişimcilerin beşerö ve sosyal kaynaklarını geliştirmelerine olanak sağlamakta ve bu durum ekonomik büyümelerini olumlu yönde etkilemektedir. İnsan sermayesindeki değişim, sosyal sermayenin dönüşümünü de beraberinde getirmektedir. Özellikle yükseköğrenim yoluyla gelişen geniş sosyal ağlar, girişimcilerin yalnızca kendi etnik gruplarıyla sınırlı kalmaksızın daha geniş iş ve araştırma kaynaklarına erişim sağlamalarına imkân tanımaktadır (Abu Nasra ve Oliver, 2022: 1508-1531).

Etnik girişimcilik ile sosyal sermaye arasındaki ilişki, farklı etnik grupların ekonomik faaliyetlerinde kullandıkları dayanışma, güven ve iş birliği gibi unsurları ön plana çıkarmaktadır. Bu ilişki, yerel ekonomilerin büyümesine katkı sağlamakla birlikte, toplumsal uyum ve rekabeti artıran dinamik bir yapı oluştırmaktadır.

4. YÖNTEM

Bu çalışma, Web of Science (WOS) veri tabanında yer alan sosyal sermaye ve etnik girişimcilik alanındaki araştırmaları, nitel araştırma yöntemlerinden sistematik literatür taraması tekniğiyle incelemiştir. Veri tabanında, 03.12.2024 tarihinde “social capital” ve “ethnic entrep*” anahtar kelimeleri kullanılarak gerçekleştirilen tarama sonucunda, tüm indeksler kapsamında toplam 50 çalışma tespit edilmiştir.

Elde edilen 50 çalışma, ‘ESCI, Book Chapters or Early Access or Proceeding Paper or Review article, SCI-Expanded, Emerging Sources Citation Index (ESCI), Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded)’ gibi indeksler dikkate alınarak rafine edilmiş ve inceleme kapsamı 28 çalışma ile sınırlandırılmıştır.

Ek Tablo 2’de listelenen bu 28 çalışma, sosyal sermaye ve etnik girişimcilik konularında değerlendirilmiş; girişimlerin gerçekleştirildiği ülke ve girişimci özellikleri temelinde analizler yapılmıştır. İncelenen 28 makalenin 27’sinde göçmen girişimciliğin ortak tema olarak ele alındığı, yalnızca bir makalede göçmen girişimciliğin doğrudan işlenmediği görülmüştür. Ancak bu makale de, sosyal sermaye bağlamında ‘beyaz’ turistlerin ve iş ortaklarının girişimciler için sunduğu fırsatlar ile daha geniş bir uluslararası turizm pazarında göçmenlerin rolünü ima etmesi nedeniyle değerlendirmeye dahil edilmiştir.

Literatür taramasına dahil edilen 28 makalenin 20’sinde nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Bu nitel araştırmalar; vaka çalışmaları, derinlemesine görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, tümevarımsal analiz, literatür incelemeleri, anlatı analizi, gözlemlene ve saha çalışması teknikleriyle yürütülmüştür. Yedi çalışmada ise nicel araştırma yöntemleri kullanılmış; bu kapsamda anket uygulamaları veya kurumsal verilerden elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Bir çalışmada ise hem nitel hem de nicel yöntemler bir arada kullanılmış; derinlemesine görüşmeler ve anket uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Bu derleme makalesinde, sosyal sermaye ve etnik girişimcilik arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla sistematik bir içerik analizi yapılmıştır. Analiz süreci, hazırlık aşaması ve açık kodlama aşaması olmak üzere iki temel aşamadan oluşmaktadır:

Hazırlık Aşaması:

Web of Science veri tabanında "social capital" ve "ethnic entrep*" anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucunda elde edilen 28 makalenin tam metinleri bir araya getirilmiştir.

Her makale için yayın yılı, ülke, metodoloji ve örnek etnik grup gibi temel bilgiler kaydedilmiştir.

Açık Kodlama Aşaması:

Makaleler okunarak, sosyal sermaye (yapısal, ilişkisel, bilişsel boyutlar) ve etnik girişimcilik aşamaları (kuruluş, gelişim, sürdürülebilirlik) ile ilgili anlamlı ifadeler belirlenmiştir.

Bu ifadeler, 258 benzersiz açık kod altında toplanmıştır.

Örnek kod grupları, tipik alt kodlar ve örnek alıntılara Tablo 1’de yer verilmiştir.

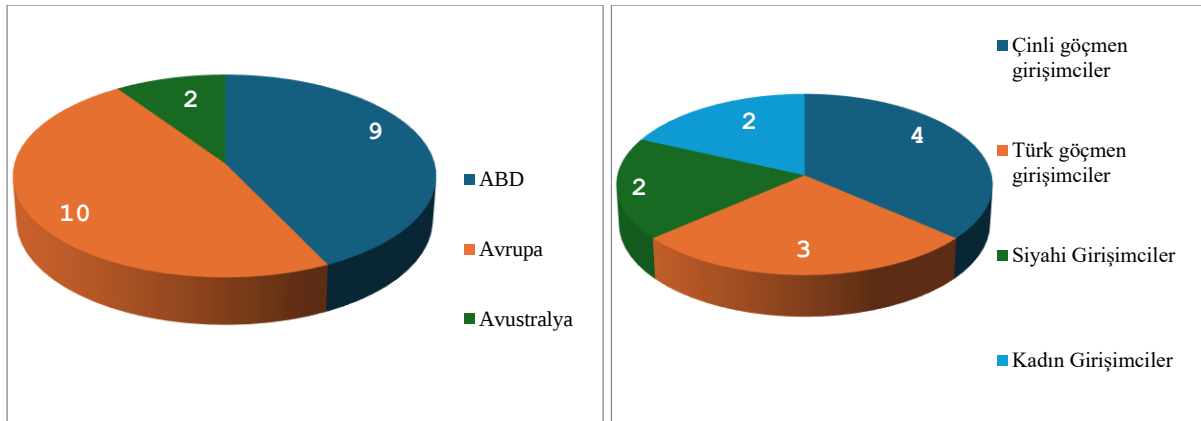
Tablo 1: Örnek Kod Grupları

Kod Grupları		
Örnek Kod Grubu	Tipik Alt Kodlar	Örnek Alıntı
Yapısal Sosyal Sermaye	Diaspora ağları, Aile emeği, Dini kurum	Kore kilisesi küçük işletme kuluçkası işlevi görür.'
İlişkisel Sosyal Sermaye	Güven, Dayanışma, Normlar	Brezilyalı girişimciler yüksek karşılılık beklentisiyle çalışır.'
Bilişsel Sosyal Sermaye	Ortak dil, Kimlik, Değerler	Ahıska Türkleri kimlik temelli destek ağları kurar.'
Etnik Girişim Aşaması	İş Kurma, Pazar genişleme, İnovasyon	Çinli KOBİ'ler İtalyan tedarikçiye açılıyor.'

Bu aşamalar, makalelerdeki temel kavramları ve ilişkileri belirlemek için kullanılmıştır. Daha sonraki aşamalarda, bu kodlar kategorilere ayrılmış ve tematik analizlerle daha derinlemesine incelenmiştir. Bu derleme makalesinde, analiz sürecinin bu ilk aşamalarına odaklanılarak, alandaki temel kavramların ve yaklaşımların genel bir çerçevesi sunulması amaçlanmıştır.

5. BULGULARIN ANALİZİ

Araştırma konusu ve sınırlılıkları dikkate alınarak yapılan ayrıntılı analizler sonucunda, incelenen 28 makalenin 21'inde ülke temelli çalışmalar yürütülmüştür (Şekil 1). Bu çalışmaların 10 tanesi Avrupa ülkelerinde, 9 tanesi Amerika Birleşik Devletleri'nde ve 2 tanesi Avustralya'daki etnik gruplar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Makalelerin 11'inde etnik çeşitlilik açıkça isimlendirilmiştir. En fazla çalışmanın yapıldığı etnik kimlik Çinli göçmen girişimciler olurken, Türk göçmen girişimcilerle ilgili 3 çalışmaya rastlanmıştır.

Şekil 1: Ükelere ve Irki Özelliklere Göre Göçmen Girişimcilik

Şekil 1'de görülen ırka dayalı ayrışma, girişimcilerin fiziksel özelliklerinin yaşadıkları ülkenin genel ırksal özelliklerinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, zorunlu bir sosyal ağın varlığına işaret eden bir araştırma konusu olarak ele alınmıştır. İki çalışma siyahi girişimcileri incelemiştir. Son dönemde kadın girişimciliğine yönelik farkındalığın artmasıyla birlikte, cinsiyete dayalı sosyal sermayenin varlığı da 2 araştırmanın temelini oluşturmuştur. Bedük ve Ata, kadınların girişimci olma nedenlerinin kültürel ve ülkesel farklılıklar gösterdiğini, Türkiye ve ABD'de yaptıkları saha çalışması ile ortaya koymuştur (Bedük ve Ata, 2020: 202-214).

5.1. Çinli Girişimciler

İncelenen çalışmalar arasında 4 tanesi Çin kökenli etnik girişimcilerle ilgilidir. Kuan-Cheng Chen ve Gordon Redding'in çalışması, Endonezya'daki Sinar Mas Grubu'nu kapsamaktadır. Sinar Mas Grubu, bölgedeki etnik Çinli iş insanları tarafından yönetilen büyük bir işletme grubudur. Araştırmada, grup yönetimiyle 133 yarı yapılandırılmış ve gayri resmi görüşme yapılmış; ayrıca yıllık raporlar ve çeşitli veri kaynakları kullanılmıştır (Chen ve Redding, 2017: 243-263).

Masud Chand ve Majid Ghorbani, ABD'deki Çinli ve Hintli göçmenlerin kültürel boyutlarını ölçmek için Hofstede ve GLOBE ölçeklerinden yararlanmıştır. Ayrıca, Kluckhohn ve Strodtbeck, McClelland, Triandis, Schwartz, Trompenaars gibi farklı kültürel boyutlar ölçekleri de çalışmada referans olarak sunulmuştur (Chand ve Ghorbani, 2011: 593-606).

Maria Jose Rodriguez-Gutierrez, Isidoro Romero ve Zhikun Yu'nun çalışmasında, bağımlı değişken olarak risk alma eğilimi regresyon analiziyle incelenmiştir. Çinli göçmenlerin işletmelerinde risk alma eğilimine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, ailelerinde işletme sahibi bulunan ve iş planlama faaliyetlerini üstlenen girişimcilerin risk almaya daha fazla teşvik edildiği vurgulanmıştır (Rodriguez-Gutierrez vd., 2020: 305-325).

Mario Biggeri, Lisa Braitto ve Huanhuai Zhou, İtalya'daki Çinli göçmen girişimcileri incelemiştir. Araştırma, 71 işletme arasından rastgele seçilen 24 işletmeye dayalı bir sosyal ağ analizi (SNA) anketine dayanmaktadır. Çalışmada, incelenen KOBİ'lerin %87'sinden fazlasının en az bir istikrarlı iş ilişkisine sahip olduğu vurgulanmıştır. Bu bulgu, sosyal sermayenin önemini göstermesi açısından dikkate değerdir. İşletmelerin yalnızca yakın etnik gruplarla değil, aynı zamanda İtalyan ve yabancı şirketlerle de bağlantılar kurduğu belirtilmiştir (Biggeri vd., 2022: 486-505).

5.2. Türk Girişimciler

İncelenen çalışmalar arasında 3 tanesi Türk kökenli etnik girişimcilerle ilgilidir. Ozafsarlioglu, ABD'nin Ohio eyaletine bağlı Dayton kentinde girişimcilik faaliyetinde bulunan on beş Ahıska Türkü ile derinlemesine görüşmeler yapmıştır (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25). Karadal ve arkadaşları, Washington'un Virginia ve Maryland eyaletlerinde faaliyet gösteren on sekiz Türk kökenli girişimciyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir (Karadal vd., 2021: 1574-1593). Ayrıca Şahin ve arkadaşları, Hollanda ve ABD'nin farklı eyaletlerinde yer alan çeşitli kökene sahip etnik girişimcilerden oluşan bir örneklemi incelemiş ve bu girişimciler arasında Türk kökenli girişimcilere de yer vermiştir (Şahin vd., 2011: 661-689).

5.3. Kadın Girişimciler

Kadın girişimcilerle ilgili 2 çalışma tespit edilmiştir. Afreen Huq ve Vidhula Venugopal'ın çalışmasında, kadın mülteci girişimcilerin deneyimleri incelenmiştir. Bu bağlamda, bireylerin kendilerini yeniden inşa etme ve sosyalleşme süreçlerinin karmaşıklığı ortaya konmuştur (Huq ve Venugopal, 2021: 126-142). Annie Hikido'nun çalışmasında ise saha araştırması ve görüşme yöntemleriyle elde edilen veriler ışığında, siyahi kadınların ırksal/etnik çıkış pazarlarının büyümesi değerlendirilmiştir. Ayrıca, Allen ve Busse, bu pazar aracılığıyla ırklar arası bağların geliştirildiğini belirtmiştir (Allen ve Busse, 2016: 653-670).

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

İncelenen çalışmaların bulguları, benzerlikler ve farklılıklar açısından şu şekilde özetlenebilir:

Kidwell ve arkadaşları, Hispanik girişimciler için ailenin, yeni girişimlerin oluşturulması ve firma büyümesinin teşvik edilmesinde önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğunu vurgulamış; ailenin girişimci davranışlar üzerindeki belirleyici etkisini ortaya koymuştur (Kidwell vd., 2012: 12-17). Benzer biçimde, Ozafsarlioglu, Ahıska Türklerinin etnik kökenlerinden kaynaklanan akraba ve arkadaş desteğinin işletme

kurma süreçlerinde etkili olduğunu ve bu destek sayesinde etnik girişimcilerin sosyal ağlar aracılığıyla iş pazarına daha hızlı uyum sağladıklarını belirtmiştir (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25). Her iki çalışma, ailenin etnik girişimciler için temel bir sosyal sermaye kaynağı olduğunu ve yeni iş kurma ile işletme gelişiminde kritik bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır.

Tubadji ve arkadaşları, Arnavut etnik girişimcilerin, yerel İtalyanlarla ağ kurmak yerine kendi diaspora ağlarını tercih ettiklerini gözlemlemiştir. Bu tercihin, girişimcilerin kültürel “home bias” etkisiyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Tubadji vd., 2020: 852-878). Bireyler, genellikle kültürel olarak daha yakın hissettikleri sosyal ağlara yönelme eğilimindedir. Diaspora ağları, girişimciler için sosyal ve finansal kaynaklara erişim sağlama, pazar bilgisi sunma ve ev sahibi ülkelerde karşılaşılan ayrımcılıklara karşı bir güvenlik ağı oluşturma işlevi görmektedir. Ayrıca, bu ağlar etnik ürünlerin üretimi ve dağıtımını gibi pazarlarda yeni fırsatlar sunarak girişimciliği desteklemektedir. Bununla birlikte, diaspora ağlarının sağladığı güvenli ortam, girişimcilerin yerel halkla daha geniş ve çeşitli ağlar kurmasını engelleyerek ekonomik performans üzerinde olumsuz etkilere de yol açabilmektedir.

Benzer şekilde, Spigel ve Bathelt, Alman etnik topluluğunun ekonomik kalkınmada öncü rol oynayabilecek diğer bölgesel topluluklarla güçlü sosyal bağlar kurmadığını, ancak kültürel miraslarını bölgenin kimliğine entegre ederek ortak sosyal ve ekonomik girişimler için bir aidiyet duygusu oluşturduğunu belirtmiştir (Spigel ve Bathelt, 2019: 267-283). Bu bulgu, kültürel bağların ve sosyal aidiyetin işletme başarıları üzerindeki etkilerinin hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

Sahin ve arkadaşları, etnik girişimcilerin performanslarının bulundukları bölgeye ve etnik gruplara göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir (Sahin vd., 2011: 661-689). Benzer şekilde, Cruz ve arkadaşları, girişimcilerin sermaye tedariklerinin ve sosyal kimliklerinin pazar seçimleri üzerindeki etkilerini incelemiş; yerleşim yeri, pazar stratejileri, davranışlar ve başarı oranları üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur (Cruz vd., 2018: 971-993). Araştırma, sosyal kimlik ve yerleşim yerinin girişimcilerin pazarlara erişimini kolaylaştırarak topluluk desteği ve kaynaklara ulaşım gibi önemli avantajlar sağladığını göstermektedir. Bununla birlikte, bu unsurların daha geniş pazar fırsatlarına erişimi sınırlandırarak girişimcilerin büyüme potansiyelini olumsuz yönde etkileyebileceği de vurgulanmaktadır.

Stratejik davranışlar, girişimcilerin risk alarak daha geniş pazarlara yönelmeleri durumunda uzun vadeli başarılarını artırabilmektedir. Ancak, bu süreçte girişimciler daha büyük zorluklar ve yoğun rekabetle karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu çerçevede, her iki çalışma da girişimcilik performansını etkileyen sosyal kimlik, yerleşim yeri ve stratejik davranışlar gibi faktörlerin önemine vurgu yapmaktadır.

Nasra ve Oliver, Arap ve Yahudi girişimciler arasında insan ve sosyal sermaye düzeylerinde farklılıklar bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu farklılıkların, akademik başarı ve işbirlikleri gibi sektörel gereksinimlerin yanı sıra, askeri bağlantılara erişim kısıtlılığı gibi sosyo-politik faktörlerden kaynaklandığı ifade edilmiştir (Abu Nasra ve Oliver, 2022: 1508-1531). Benzer şekilde, Vershinina ve arkadaşları, Polonyalı girişimciler arasında belirgin bir çeşitlilik olduğunu ve bu çeşitliliğin sermayeye erişim, sermayenin kullanımı ve dönüşümünde farklılıklar yarattığını vurgulamıştır (Vershinina vd., 2011: 101-117). Bu farklılıkların, bireylerin yerel ekonomik sistemlere entegrasyon düzeyi, sosyal ağlarının yapısı, finansal kaynaklara erişim ile sahip oldukları eğitim ve yetkinliklerin kullanılabilirliği gibi unsurlardan kaynaklandığı belirtilmiştir.

Karadal ve arkadaşları, girişimcilik faaliyetlerinin temel bileşenlerini sosyal, finansal, aile, girişimci, entelektüel ve bilgi sermayesi olarak tanımlamış ve finansal sermaye eksikliği durumunda girişimcilerin genellikle aile üyelerinden destek aldığını ortaya koymuştur (Karadal vd., 2021: 1574-1593). Bu bağlamda, aile ve akrabalarından sağlanan finansal desteğin girişimcilik faaliyetlerini büyük ölçüde desteklediği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmalar girişimcilik faaliyetlerinde farklı sermaye türlerinin belirleyici rol

oynadığını ve bu türlerin sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlara göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Valdez, sosyal sermayenin etnik girişimciliği kolaylaştıran bir unsur olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda, sosyal sermayenin akrabalık bağları aracılığıyla güven, dayanışma ve karşılıklı sorumluluk oluşturduğunu; ücretsiz aile iş gücü, finansal sermaye ve iş bilgisi gibi ekonomik kaynaklar sağlayarak etnik girişimciliği desteklediğini ifade etmektedir (Valdez, 2008: 955-973). Benzer şekilde, Ozafsarlioglu, sosyal sermaye ve etnik ağların işletme kurma, geliştirme, bilgi edinme ve işgücü arzındaki belirleyici rolünü vurgulamaktadır (Ozafsarlioglu, 2024: 1-25). Her iki çalışma da sosyal sermayenin girişimcilik süreçlerini desteklediğini ve özellikle etnik girişimcilikteki önemini ortaya koymaktadır.

Genel olarak, incelenen çalışmalar, etnik girişimcilik sürecinde sosyal, kültürel ve finansal sermayenin belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sosyal ağlar, sosyal kimlik, aile ve kültürel aidiyet gibi faktörler, girişimcilik performansı ile işletme başarısını etkileyen temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Araştırmaların farklı coğrafi ve kültürel bağlamlarda yürütülmüş olması, sosyal sermaye ile girişimcilik arasındaki ilişkiye dair kapsamlı ve çok boyutlu bir perspektif sunmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen makaleler incelendiğinde, sosyal sermaye teorisi, insan sermayesi, etnik girişimcilik teorisi, yerleşiklik teorisi, öz yeterlilik teorisi ve beşerî sermaye teorisi gibi kavramsal temellere dayandırıldıkları görülmektedir. Bu teoriler ve kavramlar, insanı merkeze alan bir paradigma çerçevesinde gelişen olayları analiz etmeye odaklanmaktadır. Araştırmacıların, etnik girişimcilik ve sosyal sermaye ilişkisini ele alırken bu yaklaşımı benimsemeleri, bir teoriyi açıklamaktan veya ispatlamaktan ziyade, tümevarımsal bir çıkarım yöntemiyle olguları değerlendirme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

İncelenen makalelerle sınırlı kalmak kaydıyla, sosyal sermayenin etnik girişimciliği güçlendiren son derece önemli bir faktör olduğu ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Bununla birlikte, sosyal sermayenin bazı olumsuz yönlerinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu olumsuzlukların başında, girişimcilerin çoğunlukla kendi etnik kimliklerinden kaynaklanan sosyal ağların sağladığı güvenli ortam nedeniyle, daha geniş ve etnisiteden bağımsız çevrelerle iletişime geçmemeleri gelmektedir. Bu durum, işletmelerin sürdürülebilirliği açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Aslında, girişimcilerin çevrelerindeki fırsatlara (yeni pazarlar, finansman olanakları ve entelektüel sermayeye erişim) ve tehditlere (kültürel değişim, ihtiyaç ve taleplerdeki dalgalanmalar, gettolaşma eğilimleri) karşı duyarsız kalmaları, bu sorunun temelini oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında değerlendirilen 28 makalede ortaya çıkan sonuçları sosyal sermaye ve etnik girişimcilik literatürüyle karşılaştırıldığında benzer sonuçların yer aldığı görülmektedir.

Dana (1995: 95-102), Laos'ta yaptığı bir çalışmada, Lao erkeklerinin dini nedenlerle girişimcilikten kaçındığını ve bunun hem yabancı girişimciler hem de toplumlarında sosyal olarak marjinal olan Lao kadınları için fırsatlar yarattığını belirtmiştir. Bu durum, girişimcilik fırsatlarının kültüre bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Benzer şekilde, Gadgil (1959: 486-8), Güney Hindistan'daki Kerala'da Müslümanların, Hristiyanların ve Yahudilerin başlıca tüccarlar olduğunu, Hinduların ise diğer faaliyetlerle uğraştığını tespit etmiştir. Bu bulgular, girişimcilik fırsatlarının toplumsal ve kültürel bağlamlara göre değişebileceğini ortaya koymaktadır.

Mitra ve Basit (2021: 121-143), Pakistan kökenli kadın girişimcilerin etnik kimliklerinden kaynaklanan önemli kültürel engellerle karşılaştığını vurgulamaktadır. Bu kadınlar, aile işletmelerinde dahi sınırlı söz hakkına sahip olmakta ya da tamamen göz ardı edilmektedir. Aile içindeki geleneksel bakıcı rolleri, onların girişimcilik rollerini gölgede bırakmaktadır. Bu durum, girişimcilik faaliyetlerinin genellikle kabul görmemesine ve kadınların iş dünyasındaki etkilerinin sınırlı kalmasına yol açmaktadır.

Etnik girişimler, bulundukları coğrafyaya farklı bir bakış açısı kazandırmaları bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu durum, girişim faaliyetini yürüten girişimci açısından ekonomik bir fayda sağlarken, yerel toplum açısından da uzun vadede çarpan etkisiyle katlanarak artan bir değer yaratacaktır. Bu nedenle, kamu otoritelerinin etnik girişimciliği desteklemesi ve bu girişimcileri teşvik edecek ekonomik ve sosyal düzenlemeler geliştirmesi gerekmektedir.

Bu makale, sosyal sermaye ve etnik girişimcilik arasındaki karmaşık ilişkiyi derinlemesine inceleyerek, etnik girişimcilerin başarılarında sosyal ağların ve kültürel bağların kritik rolünü ortaya koymaktadır. Sistematik literatür taraması ve içerik analizi yoluyla elde edilen bulgular, politika yapıcılara ve girişimcilere yönelik değerli içgörüler sunarak, etnik girişimciliğin desteklenmesi ve geliştirilmesi için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- ABU NASRA, M. ve OLIVER, A. (2022). Ethnicity and the role of the founders' human and social capital in technology-based ventures. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 28(6), 1508-1531.
- ALAN, H. VE SÖZEN, H. C. (2017). Biçimsel ve biçimsel olmayan sosyal ağların sosyal sermaye edinimindeki rolü: Kadın yönetim kurulu üyeleri üzerine bir araştırma. *Journal of Business Research-Turk / İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 339-361.
- ALEXANDRE, L., SALLOUM, C., VE ALALAM, A. (2019). An investigation of migrant entrepreneurs: The case of Syrian refugees in Lebanon. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(5), 1147-1164.
- ALLEN, R. VE BUSSE, E. (2016). The social side of ethnic entrepreneur breakout: Evidence from Latino immigrant business owners. *Ethnic and Racial Studies*, 39(4), 653-670.
- BEDÜK, A. VE ATA, N. (2020). Erkek ve kadın girişimcilerin algılama farklılıkları üzerine bir araştırma: Konya ili örneği. *Journal of Business Research-Turk / İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 202-214.
- BIGGERI, M., BRAITO, L., VE ZHOU, H. (2022). Chinese migrant microenterprises and social capital: A multiple case study analysis in industrial clusters in Italy. *Entrepreneurship & Regional Development*, 34(5/6), 486-505.
- BOLZANI, D. VE SCANDURA, A. (2024). The role of collaboration networks for innovation in immigrant-owned new technology-based firms. *Journal of Technology Transfer*, 49(4), 1203-1233.
- CHAGANTI, R. VE GREENE, P. G. (2002). Who are ethnic entrepreneurs? A study of entrepreneurs-ethnic involvement and business characteristics. *Journal of Small Business Management*, 40(2), 126-143.
- CHAND, M. VE GHORBANI, M. (2011). National culture, networks and ethnic entrepreneurship: A comparison of the Indian and Chinese immigrants in the US. *International Business Review*, 20(6), 593-606.
- CHEN, K.-C. VE REDDING, G. (2017). Collaboration and opportunism as a duality within social capital: A regional ethnic Chinese case study. *Asia Pacific Business Review*, 23(2), 243-263.
- CHOI, H. (2010). Religious institutions and ethnic entrepreneurship: The Korean ethnic church as a small business incubator. *Economic Development Quarterly*, 24(4), 372-383.
- CRUZ, E. P., QUEIROZ FALCAO, R. P., VE BARRETO, C. R. (2018). Exploring the evolution of ethnic entrepreneurship: The case of Brazilian immigrants in Florida. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 24(5), 971-993.
- DANA, L.P. 1995. Small business in a non-entrepreneurial society: the case of the Lao People's Democratic Republic (Laos). *J. Small Bus. Manag.* 33 (3), 95-102.
- DRORI, I., HONIG, B., VE WRIGHT, M. (2009). Transnational entrepreneurship: An emergent field of study. *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 33(5), 1001-1022.
- FINE, B. (2011). *Sosyal sermaye sosyal bilime karşı: Bin yılın eşiğinde ekonomi politik ve sosyal bilimler*. İstanbul: Yordam Kitap.
- FOLEY, D. VE O'CONNOR, A. J. (2013). Social capital and the networking practices of indigenous entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 51(2), 276-296.
- FUKUYAMA, F. (1995). The economics of trust. *National Review*, 47(15), 42-43.
- GADGİL, D. R. (1959). Housing and slums in Poona. *The Economic Weekly*, 11(4), 486-8.

- GRANOVETTER, M. (2000). The economic sociology of firms and entrepreneurs. University of Illinois at Urbana-Champaign's Academy for Entrepreneurial Leadership Historical Research Reference in Entrepreneurship.
- GUDEMUNDSSON, G. (2013). Quality spirals and vicious circles among children of immigrant entrepreneurs: How immigrant entrepreneurs' resources are remoulded by the second generation. *Young*, 21(2), 173-191.
- GUERRA FERNANDES, J. A., MARQUES, C. S., SILVA, R., VE MARTINS, H. (2022). Ethnic entrepreneurship: A bibliometric review and future research agenda. *Strategic Change*, 31(4), 397-413.
- GURĂU, C., DANA, L. P., & LÎGHT, I. (2020). Overcoming the liability of foreignness: A typology and model of immigrant entrepreneurs. *European Management Review*, 17(3), 701-717.
- HAQ, M., JOHANSON, M., DAVİES, J., NG, W., & DANA, L. P. (2024). Bourdieusian and resource-based perspectives on ethnic minority microbusinesses: The construction of a culture-induced entrepreneurship model. *Journal of Small Business Management*, 62(4), 1982-2015.
- HIKIDO, A. (2018). Entrepreneurship in South African township tourism: The impact of interracial social capital. *Ethnic and Racial Studies*, 41(14), 2580-2598.
- HUQ, A. VE VENUGOPAL, V. (2021). DIY entrepreneurship?—Self-reliance for women refugees in Australia. *International Migration*, 59(1), 126-142.
- KARADAL, H., SHNEIKAT, B. H. T., ABUBAKAR, A. M., VE BHATTI, O. K. (2021). Immigrant entrepreneurship: The case of Turkish entrepreneurs in the United States. *Journal of The Knowledge Economy*, 12(4), 1574-1593.
- KHAREL, D. (2016). From Lahures to global cooks: Network migration from the Western Hills of Nepal to Japan. *Social Science Japan Journal*, 19(2), 173-192.
- KHOSHMMARAM, M., SHIRI, N., SHINNAR, R. S., VE SAVARI, M. (2020). Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital. *Journal of Small Business Management*, 58(5), 1064-1088.
- KIDWELL, R. E., HOY, F., VE IBARRECHE, S. (2012). "Ethnic" family business or just family business? Human resource practices in the ethnic family firm. *Journal of Family Business Strategy*, 3(1), 12-17.
- MASUREL, E., NIJKAMP, P., VE VINDIGNI, G. (2004). Breeding places for ethnic entrepreneurs: A comparative marketing approach. *Entrepreneurship & Regional Development*, 16(1), 77-86.
- MENZİES, T. V., BRENNER, G. A., FİLİON, L. J., LOWRY, L., PERREAULT, C., & RAMANGALAHY, C. (2000). Transnational entrepreneurship and bootstrap capitalism: Social capital, networks and ethnic minority entrepreneurs. Paper presented at the Second Biennial McGill Conference on International Entrepreneurship: Researching New Frontiers, McGill University, Montreal, Canada.
- MİTRA, J. & BASİT, A. (2021). Personal networks and growth aspirations: a case study of second-generation, Muslim, female entrepreneurs. *Small Business Economics*, 56(1), 121-143.
- OZAFSARLIOGLU, S. (2024). Ethnic entrepreneurship: A qualitative study on entrepreneurial tendency of Meskhetian Turks living in the USA in the context of the interactive model. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, 18(1), 1-25.
- ÖRGÜN, E. VE ŞAHİN PERÇİN, N. (2021). Otel işletmelerinde sosyal sermaye ve psikolojik sermaye ilişkisinde örgütsel sosyalleşmenin rolü. *Journal of Business Research-Türk / İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 605-621.
- PAERREGAARD, K. (2018). Capitalizing on migration: The role of strong and weak ties among Peruvian entrepreneurs in the United States, Spain and Chile. *Migration Studies*, 6(1), 79-98.
- PUTNAM, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon ve Schuster.
- RATTEN, V. (2023). Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions. *Global Business & Organizational Excellence*, 42(5), 79-90.
- REZAEI, S. VE GOLI, M. (2020). Prometheus, the double-troubled-migrant transnational entrepreneurs and the loyalty trap. *Journal of Ethnic & Migration Studies*, 46(10), 2045-2066.
- RODGERS, P. VERSHININA, N., WILLIAMS, C. C., VE THEODORAKOPOULOS, N. (2020). Leveraging symbolic capital: The use of blat networks across transnational spaces. *Global Networks*, 19(1), 119-136.
- RODRIGUEZ-GUTIERREZ, M. J., ROMERO, I., VE YU, Z. (2020). Guanxi and risk-taking propensity in Chinese immigrants' businesses. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(1), 305-325.
- SAHİN, M., NIJKAMP, P., VE STOUGH, R. (2011). Impact of urban conditions on firm performance of migrant entrepreneurs: A comparative Dutch-US study. *Annals of Regional Science*, 46(3), 661-689.

- SPIGEL, B. VE BATHELT, H. (2019). Questioning cultural narratives of economic development: An investigation of Kitchener-Waterloo. *Canadian Geographer*, 63(2), 267-283.
- STORTI, L. (2014). Being an entrepreneur: Emergence and structuring of two immigrant entrepreneur groups. *Entrepreneurship & Regional Development*, 26(7/8), 521-545.
- SZEMAN, I. (2011). *Cultural theory: An anthology*. Wiley-Blackwell eBooks.
- TUBADJI, A., FETAHU, E., NIJKAMP, P., VE HINKS, T. (2020). Network survival strategies of migrant entrepreneurs in large cities: Analysis of Albanian firms in Milan. *Entrepreneurship & Regional Development*, 32(9/10), 852-878.
- VALDEZ, Z. (2008). The effect of social capital on White, Korean, Mexican and Black business owners' earnings in the US. *Journal of Ethnic & Migration Studies*, 34(6), 955-973.
- VERSHININA, N. BARRETT, R., VE MEYER, M. (2011). Forms of capital, intra-ethnic variation and Polish entrepreneurs in Leicester. *Work, Employment and Society*, 25(1), 101-117.
- YASIN, N. VE HAFEEZ, K. (2023). Three waves of immigrant entrepreneurship: A cross-national comparative study. *Small Business Economics*, 60(3), 1281-1306.

Ek-1: Tablo 2

Tablo 2: İncelenen Makalelerin Özet Bilgileri

Makalenin Adı	Yazar (Yıl)	İçerik
Religious institutions and ethnic entrepreneurship: The Korean ethnic church as a small business incubator	Hyunsun Choi (2010)	Sosyal Sermaye Teorisi üzerine nitel bir araştırma olan çalışmada; Kore etnik topluluğunun devam ettiği kiliselerin din temelli toplumsal sermaye oluşturduğunu ve bunun da etnik girişimciliği geliştirdiğini gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Ethnic entrepreneurship: a qualitative study on entrepreneurial tendency of meskhetian turks living in the usa in the context of the interactive model#	Sibel Özafsarlıoğlu (2024)	Sosyal sermaye ve etnik ağlar işletme kurma ve geliştirme, işletmeler için bilgi edinme ve işgücü arzında önemli bir rol oynamaktadır. Ahıska Türklerinin, etnik kökenlerinden akrabalarına ve arkadaşlarına işletme kurma konusunda destek sağladıkları, bunun da etnik girişimcilerin sosyal ağlar sayesinde iş pazarına daha hızlı uyum sağladığı görülmüştür.
Impact of urban conditions on firm performance of migrant entrepreneurs: A comparative Dutch-US study	Mediha Şahin, Peter Nijkamp, Roger Stough (2011)	İnsan ve Sosyal Sermaye Teorisi üzerine nicel bir araştırma olan çalışmada; göçmen girişimcilerin performanslarının bölgelere ve etnik gruplara göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Amsterdam'daki göçmen girişimciler arasında Türk, Fas ve Surinam asıllı girişimcilerin ve Fairfax County'de Kore ve Vietnam asıllı girişimcilerin farklı başarı seviyelerine sahip olduklarını belirlenmiştir. Sosyal ağlara katılım ve eğitim düzeyi gibi faktörlerin girişimcilik performansında önemli rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.
Ethnicity and the role of the founders' human and social capital in technology-based ventures	Muhammed Abu Nasra, Amalya Oliver (2022)	İnsan ve Sosyal Sermaye Teorisi üzerine yapılan nicel desenli çalışmada; gıda teknoloji sektöründe Arap girişimcilerin Yahudi girişimcilere kıyasla daha yüksek insan ve sosyal sermayeye sahip oldukları ancak, BT sektöründe ise Yahudi girişimcilerin Arap girişimcilere göre daha yüksek insan ve sosyal sermayeye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
Prometheus, the double-troubled-migrant transnational entrepreneurs and the loyalty trap	Shahamak Rezaei, Marco Goli (2020)	Sosyal Sermaye ve Etnik Girişimcilik Teorileri üzerine yapılan nitel çalışmada; batı ülkelerindeki entegrasyon politikalarının ulusötesi girişimcilik faaliyetlerini yeterince desteklemedikleri ve ev sahibi ülkelerin sosyo-kültürel koşulları ve entegrasyon araçlarının göçmenlerin ekonomik ve sosyal adaptasyon süreçlerinde belirleyici rol oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

The effect of social capital on white, Korean, Mexican and black business owners' earnings in the US	Zulema Valdez (2008)	Nicel yöntemle yapılan çalışmada; Sosyal sermayenin etnik girişimciliği kolaylaştırdığını ancak sosyal sermayenin ekonomik ilerlemeye dönüşmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik başarı için esas olanın insan ve piyasa sermayesi olduğu ifade edilmiştir.
Forms of capital, intra-ethnic variation and Polish entrepreneurs in Leicester	Natalia Vershinina, Rowena Barrett, Michael Meyer (2011)	Sermaye Teorisi üzerine yapılan Nitel çalışmada; Leicester'daki Polonyalı girişimciler arasında belirgin bir çeşitlilik bulunduğu ve bu çeşitliliğin sermaye erişimi, kullanımı ve dönüşümünde farklılıklara yol açtığı tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyal sermaye ve diğer sermaye türlerinin değerinin zaman içinde değişebildiğini ve bunun da girişimcilerin deneyimlerini ve başarılarını etkilediğini öne sürmüştür.
Exploring the evolution of ethnic entrepreneurship: the case of Brazilian immigrants in Florida	Eduardo Picanço Cruz, Roberto Pessoa Queiroz Falcao, Cesar Ramos Barreto (2018)	Sermaye Teorisi üzerine yapılan Nitel desenli çalışmada; girişimcilerin sermaye tedarikleri ve sosyal kimliklerinin pazar seçimleri üzerinde etkili olduğu, ayrıca yerleşim yeri, baskın pazar stratejileri, davranışlar ve başarı oranları üzerinde de belirleyici bir rol oynadığı görülmüştür. ABD'deki Brezilyalı işletme sahipleriyle yapılan mülakatlarda çoğunluğunun, zorunluluktan ziyade fırsat odaklı oldukları ve kendi işlerini ve ekonomik sermayelerini başlatma zamanlamalarında farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur.
Transnational entrepreneurship: An emergent field of study	Israel Drori, Benson Honig, Mike Wright (2009)	Geleneksel literatür incelemesi metodu ile yapılan nitel araştırmada; transnasyonal girişimcilik modelinin yalnızca ekonomik faaliyetleri değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve kurumsal dönüşümleri şekillendiren önemli bir girişimcilik modeli olduğu ortaya konulmuştur.
“Ethnic” family business or just family business? Human resource practices in the ethnic family firm	Roland E. Kidwell, Frank Hoy, Santiago Ibarreche (2012)	Literatür incelemesi metodu ile yapılan nitel araştırmada; ailenin Hispanik girişimciler için yeni girişim yaratma ve firma büyümesini teşvik eden önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğunu ve ailenin girişimci davranışlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Network survival strategies of migrant entrepreneurs in large cities analysis of albanian firms in Milan	Annie Tubadji, Elvira Fetahu, Peter Nijkamp, Timothy Hinks (2020)	Doğal bir deneyden elde edilen bulguların ampirik olarak test edilerek nicel yöntem ile yapılan araştırmada; Milano’da Arnavut etnik girişimcilerinin, yerel İtalyanlarla ağ kurma yerine kendi diaspora ağlarını tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu tercihin, girişimcilerin iş başarıları üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ve kültürel mekanizmasının varlığını doğruladığı sonucuna varılmıştır. Bulgular, kültürel bağların etnik girişimcilerin stratejik karar süreçlerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.
Immigrant entrepreneurship: The case of Turkish entrepreneurs in the United States	Himmet Karadal, Belal Hamed Taher Shneikat, A. Mohammad Abubakar, Omar Khalid Bhatti (2021)	Nitel desenli çalışmada; finansal güç, sosyal yapı, aile, entelektüel ve bilgi sermayesinin girişimcilik faaliyetlerinin temel bileşenleri olduğu ortaya konmuştur. Türk göçmen girişimcilerinin kişisel özellikleri ve sermaye kaynaklarının girişimcilik süreçlerini yönlendirmekte olduğu karşılaştıkları zorlukların ise başarılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Collaboration and opportunism as a duality within social capital: a regional ethnic Chinese case study	Kuan-Cheng Chen, Gordon Redding (2017)	İnsan ve Sosyal Sermaye Teorisi’nin kullanıldığı nitel çalışmada; etnik ağların işbirliği sağlama potansiyeline sahip olmakla birlikte, çıkarıcılık, fırsatçılık ve gizli anlaşmalar gibi gerilimlerden dolayı karmaşık bir yapıya sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu karmaşıklık, etnik Çinli iş dünyasının tarihsel bağlamı ve kurumsal altyapı eksikliklerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.
Questioning cultural narratives of economic development: An investigation of Kitchener-Waterloo	Ben Spigel, Harald Bathelt (2019)	Sermaye Teorisi’nin kullanıldığı nicel çalışmada; Alman etnik topluluğunun, ekonomik kalkınmada öncü rol oynayabilecek diğer bölgesel topluluklarla güçlü ve profesyonel sosyal bağları bulunmamasıyla birlikte sahip olunan kültürel miraslar bölge karakterine entegre olduğu, ortak sosyal ve ekonomik girişimler için aidiyet duygusu yarattığı tespit edilmiş.
National culture, networks and ethnic entrepreneurship: A comparison of the Indian and Chinese immigrants in the US	Masud Chand, Majid Ghorbani (2011)	Sosyal Sermaye Teorisi’nin kullanıldığı nitel çalışmada; sosyal sermayenin Çin kültüründe Hint kültürüne kıyasla farklı bir rol oynadığını göstermiştir. Çin toplumu, kolektivistde daha yüksek puan alarak bağlayıcı sermaye kullanımını daha güçlü bir şekilde benimsemesine rağmen Hint toplumu daha gevşek sosyal ağlara sahip oldukları ve yeni girişimler başlatmak için bağlanma sermayesini kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

DIY entrepreneurship? – Self-reliance for women refugees in Australia	Afreen Huq, Vidhula Venugopal (2021)	Öz Yeterlilik Teorisi'nin kullanıldığı nitel çalışma kadın mülteci girişimcilerin deneyimlerini inceleyerek kendilerini yeniden inşa etme ve sosyalleşme süreçlerinin karmaşıklığını ortaya koymuştur. 'İtici' faktörlerin 'çekici' faktörlerden daha öncelikli olduğu ve mülteci kadınların hayatta kalma sorumluluğunun kendilerine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
The role of collaboration networks for innovation in immigrant-owned new technology-based firms	Daniela Bolzani, Alessandra Scandura (2024)	Sosyal Sermaye Teorisi'nin kullanıldığı nicel çalışmada; üniversiteler ve araştırma kurumlarının yanı sıra iş derneklerinin göçmenlere ait firmalarda inovasyon için daha önemli olduğunu göstermektedir. Göçmen girişimcilerin ev sahibi ülke kültürüne uyum sağlama çabalarına çok daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.
Social capital and the networking practices of indigenous entrepreneurs	Dennis Foley, Allan John O'Connor (2013)	Sosyal Sermaye Teorisi'nin kullanıldığı nicel çalışmada karma azınlık ve baskın kentsel kültürel ortamlarda yer alan yerli girişimci gruplarının sosyal ağ kurma faaliyetleri incelenmiştir. Yerli girişimcilerin iş hedeflerine ulaşmak için kullandıkları ağ kurma biçimlerinin, sosyal sermaye boyutlarının kültürel bağlamlarına özgü olduğu gösterilmiştir.
Quality spirals and vicious circles among children of immigrant entrepreneurs: How immigrant entrepreneurs' resources are remoulded by the second generation	Gestur Gudmundsson (2013)	Sosyal Sermaye Teorisi'nin kullanıldığı nicel çalışmada; göçmenlerin kendi işlerini kurmalarının genellikle sadece işgücü piyasasındaki dışlanma ve marjinalleşmeye uygun bir yanıt olmadığı, aynı zamanda ikinci neslin ebeveynleriyle pratik bağlar kurduğu, kültürel geçmişlerinden öğrendiği ve yeni ülkede kullanılabilecek pratik, sosyal ve kültürel yeterlilikler edindiği bir ortam haline gelebileceği gösterilmiştir.
Entrepreneurship in South African township tourism: The impact of interracial social capital	Annie Hikido (2018)	Sosyal Sermaye Teorisi'nin kullanıldığı çalışmada; müşteri tabanına hizmet eden ırksal/etnik pazarların büyümesiyle 'siyah' kadınların bu pazar aracılığıyla ırklar arası bağlar geliştirip, sistematik olarak kendilerine yasaklanan kaynaklara ulaşmak için yollar oluşturulmuştur.
Being an entrepreneur: emergence and structuring of two immigrant entrepreneur groups	Luca Storti (2014)	Sosyal Sermaye Teorisi'nin kullanıldığı çalışmada; pizzacı ve dondurma salonu sahipleri arasında önemli farklılıklar olduğu belirtilmektedir. Pizza işletmelerinin, kısa vadeli projelerle yerel pazarlarda faaliyet gösterirken; dondurma salonu sahiplerinin daha tutarlı girişimcilik yolları izlemekte olduğu ve daha geniş sosyal ağlarla bağlı olduğu görülmüştür. Göçmen girişimciliğinin iki farklı iş modeli sunularak bulguların diğer vaka analizlerine aktarabildiği belirtilmektedir.

From lahures to global cooks: Network migration from the western Hills of Nepal to Japan	Dipesh Kharel (2016)	Sosyal Sermaye Teorisi üzerine inşa edilen nicel çalışmada; sosyal sermayenin Malma köylülerinin Japonya'ya göçünde önemli bir rol oynadığı ve köydeki birçok aileye yukarı hareketlilik fırsatları sağladığı vurgulanmıştır. Sosyal sermayenin bu ağlar içindeki eşitsizliklerin gelişiminde de kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir. Etnografik kanıtlar, Nepalli göçmenlerin ulusötesi ağları içinde eşitsizlik olduğunu ve bunun sosyal sermayeyi kullanma yeteneklerindeki farklılıklardan kaynaklandığı gösterilmektedir.
Guanxi and risk-taking propensity in Chinese immigrants' businesses	Maria Jose Rodriguez-Gutierrez, Isidoro Romero-Zhikun Yu (2020)	Sosyal Sermaye Teorisi kullanılarak yapılan nicel çalışmada; Çinli göçmen girişimcilerin daha yüksek risk alma eğilimine sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, ailelerinde işletme sahipleri bulunan ve iş planlama faaliyetlerini üstlenen girişimcilerin risk almaya daha fazla teşvik edildiği vurgulanmaktadır. Göçmen girişimcilerin İspanya'ya gelişinden itibaren işletmelerinin risk alma eğiliminin zamanla arttığı, ancak eğitim düzeylerinin bu eğilim üzerinde önemli bir etkisi olmadığı ifade edilmektedir.
Leveraging symbolic capital: the use of blat networks across transnational spaces	Peter Rodgers, Natalia Vershinina, Colin C. Williams, Nick Theodorakopoulos (2020)	Nitel desenli çalışmada; Doğu Avrupalı ulusötesi göçmen girişimcilerin ortak-etnik ağlardan ziyade ortak-göçmen ağlarına yöneldiği belirtilmektedir. İş geliştirmede yatay zayıf bağların (paylaşılan etnik köken ve dil) önemi vurgulanmış, ev sahibi toplumdaki dikey zayıf bağların işlevi açıklanmıştır. Sembolik sermayenin ulusötesi göçmen girişimcilikindeki rolü daha iyi anlaşılmıştır.
An investigation of migrant entrepreneurs: the case of Syrian refugees in Lebanon	Laurice Alexandre, Charbel Salloum, Adel Alalam (2019)	Nicel desenli çalışmada; gelişmekte olan bir Ortadoğu ülkesindeki mültecilerin girişimcilik motivasyonları incelenmiştir. Mülteciler hem itici hem de çekici faktörlerle motive edilmektedir. Lübnan kültürüne adaptasyon kolay olsa da hükümetin mültecilerin çalışmasını yasaklayan politikaları, dayanıklılık gerektirmektedir. Çalışma, etnik girişimcilik, göçmen girişimciliği ve mülteciler üzerine yapılan araştırmalar arasında bir köprü işlevi görmektedir.
Capitalizing on migration: The role of strong and weak ties among Peruvian entrepreneurs in the United States, Spain and Chile	Karsten Paerregaard (2018)	Sosyal Sermaye Teorisi kullanılarak yapılan nicel çalışmada; göç üzerine çalışan akademisyenlerin ağ ve sosyal sermaye kavramlarını göz ardı ettiği, eşitsizlik ilişkilerini araştırmaları ve göçmen girişimcilerin karma müşteri kitleleri yaratmak için kullandıkları bağlayıcı ve köprü kurucu sermayeyi nasıl şekillendirdiklerini incelemeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

Chinese migrant microenterprises and social capital: A multiple case study analysis in industrial clusters in Italy	Mario Biggeri, Lisa Braitto, Huanhuai Zhou (2022)	Yerleşiklik Teorisi dikkate alınarak yapılan nitel desenli çalışmada; sosyal sermayenin göçmen girişimcilik üzerindeki etkisine odaklanılmakta ve göçmen girişimciliğinin belirli bir coğrafi alanda nasıl geliştiği üzerine yeni kanıtlar sunulmaktadır.
Three waves of immigrant entrepreneurship: a cross-national comparative study	Naveed Yasin-Khalid Hafeez (2023)	Yerleşiklik Teorisi kullanılarak yapılan nitel desenli çalışmada; ‘birinci dalga’ göçmen girişimcilerin ‘tanıdık bir mentora’ erişim sağlamasının, etnik bir yerleşim stratejisi benimsemenin önemli bir avantaj olduğunu göstermiştir. Bu durum, ikinci ve üçüncü dalga göçmen işletmelerinin kurulması, hayatta kalması ve büyümesi için kritik bir başarı faktörü olarak vurgulanmıştır.